

בגדר האיסור דטומאת כהנים

א. צדיקים אינם מטמאין

במדרש משלי פרשה ט (הובא בחי' הרמב"ן ליבמות סא ע"א) איתא מעשה היה בר' עקיבא שהיה חבוש בבית האסורין וכו' בא אליהו הכהן וכו' אמר לו אני אליהו הכהן שבאתי להגיד לך שמת ר' עקיבא רבך וכו' הלכו שניהם כאחת ונטפל בו אליהו ונשאו על כתיפו אמר לו יהושע הגירסי לא אמרת לי אני אליהו הכהן והרי אסור לכהן להטמא במת אמר לו דייך יהושע בני חס ושלום אין טומאה בצדיקים וכו'.¹ וכנראה מדברי הרמב"ן והרשב"א שם שכן נקטו להלכה, דצדיקים אינם מטמאין, וכן כתב החינוך (מצוה רסג). וכמה מן הפוסקים הקילו בכהנים להשתטח על קברי צדיקים מכח הך טעם, ע' פתחי תשובה (י"ד סי' שעב ס"ק ב), ויש כאלה כהנים שנוהגים להקל למעשה בענין זה.² אמנם כנראה דמוכח מכמה מקומות דכהנים מוזהרין מקברי צדיקים, דהנה בכבא מציעא פה ע"ב איתא דריש לקיש הוה מציין מערתא דרבנן, ופרש"י שלא יכשלו כהנים לעבור עליהן ולהאהיל וכו'. וכן בכבא בתרא נח ע"א איתא דרבי בנאה הוה מציין מערתא, ובכללן מערת המכפלה, ופירשו רוב הראשונים דהיה כדי להרחיק את הכהנים שלא יעברו על הקברים. וצריך ביאור סתירת הדברים, דצדיקים אינם מטמאין ואליהו הכהן נטפל לרבי עקיבא, ומכל מקום כנראה דהכהנים מוזהרין מקברי הצדיקים, וצ"ע.³

---

¹ וכעין זה בילקוט שמעוני משלי רמז תתקמד וז"ל מיד נטפל אליהו ז"ל ונטלו על כתפיו, וכשראה רבי יהושע כך א"ל לאלהו ז"ל רבי והלא אמש אמרת לי שכהן היית וכהן אסור לטמא במת, אמר לו דייך ר' יהושע בני חס ושלום שאין טומאה בתלמידי חכמים וכו'.

² ע"ע בשו"ת מנחת אלעזר ח"ג סי' ס"ד, ושו"ת יחוד דעת ח"ד סי' נח, וס' ציון לנפש צבי שהאריך טובא בענין זה.

³ ע"י בס' ויואל משה (מאמר ישוב א"י אות צ"ט) שכתב ליישב שבאמת צדיקים אינם מטמאין, אלא שלא ניתן דבר זה להכרעת השכל האנושי, וממילא דעל פי דין תורה מחוייבין לנהוג באיסור. ואף אי כלפי שמיא גליא דאינו מטמא, מכל מקום אסור מן התורה. ולכאורה כוונתו

ב. גדר האיסור דטומאת כהנים

ובביאור הדבר נראה לומר, דהנה חקרו כמה מן האחרונים בגדר האיסור דטומאת כהנים, אם הכהן מוזהר דוקא מלטמא למת דוקא או דילמא הוי איסור התקרבות אל המת, ואפשר שיעבור על האיסור אפילו באופן שאינו מטמא, והדברים ידועים, ע"ע בס' בעקבי הצאן סי' לה. וכעין זה חקר בכתבי קהילות יעקב החדשות (טהרות סימן כו) אם האיסור הוא שהכהן לא יטמא למת או דילמא שלא יהיה מצוי במקום שהטומאה מגיע, ואף שאינו מיטמא, כלומר דהאיסור הוא איסור פעולה ולא איסור תוצאה. ונראה להציע דרך חדש בזה, דלכאורה יש לחלק ולומר דטומאת מגע ומשא האיסור הוא שלא יטמא למת, ועובר בזה דוקא על ידי טומאה, ואם אינו מטמא ליכא בזה איסור אף בשנוגע או נושא את המת. אבל בטומאת אהל יש לומר דעובר בזה אפילו בלא טומאה, דאסור שיהיה באהל המת אפילו בשאין בו טומאה. ודבר זה משום שהרי בטומאת אהל איכא לאו נוסף, דעל כל נפשות מת לא יבוא, שכתבו הראשונים (הרמב"ם בספר המצוות לאו קסז, והחינוך במצוה רעא, ועוד) דמכח הך קרא נפק"ל דאסור שיהא באותו אהל עם המת. וכתבו הראשונים (על פי הספרא) דלאו זה שייך לכהן הדיוט גם כן, וכן כתב הרמב"ם להדיא בסה"מ לאו קסח, והחינוך במצוה רעא, ועוד.⁴ ולכן במגע ומשא דאיכא רק לאיסור דלנפש לא יטמא בעמיו, מוזהר הכהן רק מלטמא במגע ומשא, אבל באהל, דאיכא איסור דעל כל נפשות מת לא יבא, אסור לכהן שיהיה מצוי באהל המת אף בדליכא שם טומאה מאיזשהו טעם.

ג. גוסס

והנה פסק בשולחן ערוך (יו"ד סי' שע סעיף א) אבל גוסס ומי שנשחטו בו ב' סימנים או פצוע פצועים הרבה, אינם מטמאין עד שתצא נפשם, ומ"מ אסור ליכנס לבית שיש בו גוסס. וכן פסק הטור ביו"ד סי' שע, ומקורם מהסוגיא דנזיר

דהוי לא פלוג מדאורייתא, ע' לקח טוב (לג"ר יוסף ענגיל) סי' ח ובהוספות שבסוף הספר מה שהביא בענין לא פלוג מה"ת. ומשום הכי היה מותר רק לאלהו, כיון שהוא בודאי ידע להכריע בדבר זה.

⁴ עיין בספר קול בריסק עמ' רכח שהוכיח הגר"מ זצ"ל מדברי הרמב"ם בהלכות אבל פ"ג הי"ד דכן דעת הרמב"ם גם כן ביד החזקה, דשייך הך איסור ככהן הדיוט גם כן, וכן נקט הגר"ח בהל' ביאת המקדש.

מג ע"א. וביאור הדבר כתב הגרא"ב ווסרמן זצ"ל בקובץ שיעורים (ח"ב סי' מא) דהא דכהן אסור להיות באהל המת הוא אפילו היכא שאינו נטמא כלל וכר'. וכעין זה כתבו באחיעזר ח"ג סי' ס"ה אות ה-ו, וכן בנזר הקודש (לג"ר משה ראזין) בחולין דף עא. ומכח הך חידוש (ועוד שיתבארו בסמוך) יצאו כמה מן האחרונים לחדש בגדר האיסור בטומאת כהנים דאינו צריך שיטמא דוקא, ועובר אף בלי טומאה. אמנם לפי המבואר יש לדחות דאין זה מוכרח כלל, דאין זה שייך לגדר האיסור דעלמא דטומאת כהנים הנלמד מקרא דלא יטמא דהא איירו דוקא לגבי אהל המת, ודוקא לגבי אהל יש לומר דאסור אפילו בלי טומאה. שהרי אהל הגוסס כבר נידון כאהל המת, ונכלל בהאיסור דעל כל נפשות מת לא יבוא, דקאי על ביאה באהל המת. ועל פי זה היה נראה דרק אסור להיות באהל של הגוסס, אבל ליכא איסור בשאר אופני התקרבות אל הגוסס, וכן נראה מדיוק לשון הטור והשולחן ערוך, ומדיוק לשונו של הגרא"ב ווסרמן, דהך איסור (בלי טומאה) שייך רק באהל המת.

וע"ע בתוס' נזיר ד ע"ב (ד"ה דילמא גוססין) שכתבו לאו דוקא גוססים כי נזיר אסור ליגע לגוסס אלא כלומר קרוב לגוססין, ע"כ. כלומר דהוקשה לתוס' היאך שמשון שוינהו לגוססים, הרי אסור לנזיר ליגע בגוסס. ולולי דמסתפינא הוינא מתרין, דהך איסור שאסור להתקרב לגוסס שייך רק בהיותו באהל הגוסס, אבל לא שייך במגע או במשא, דרק באהל נכלל בהאיסור דעל כל נפשות מת לא יבא.⁵ ולכן יש לומר דהיה אפשר לשמשון לשוינהו גוססין, דעל ידי מגע בגוסס ליכא טומאה, ולא שייך איסור בלי טומאה אלא באהל הגוסס, וכאן דלא היה ציור של אהל הגוסס שפיר דמי. (ולאחר זמן מצאתי שכן תירץ בס' תורת הנזיר לג"ר יצחק הוטנר, הל' נזיר פ"ג הי"ג עמ' צא ד"ה ולפי, דרק שייך הך איסור באהל ולא במגע.)

ד. טהרה בלועה

והנה בספר הרוקח (הובא בש"ך יו"ד סי' שעא ס"ק א) כתב דאשת כהן מעוברת מותרת לה להכנס לאהל המת משום ספק ספיקא, ספק שמא הולד נקבה וספק שמא נפל הוא. ובמגן אברהם (סי' שמג ס"ק ב) תמה על זה, דדל מהך ספק ספיקא, תיפוק ליה דמותר משום שהולד בלוע הוא, וטהרה בלועה אינה

⁵ ולהיפך מדברי האבני נזר (יו"ד סי' תס"ח אות י"ט) שהציע דכהן רק מוזהר במגע ומשא בגוסס אבל לא באהל, ודבריו בזה הם דלא כפסקם של הטור והשו"ע.

מיטמאה. ותירצו האחרונים⁶ דאף על פי שהולד אינו נטמא דבלוע הוא, מכל מקום היה אסור ליכנס לשם לולי הך ספק ספיקא. וז"ל הקובץ שיעורים וא"כ אפשר לומר דהא דטהרה בלועה אינה מיטמאת אין הטעם משום שאינו באהל המת אלא אע"ג שהוא באהל המת גזירת המלך היא שאינו נטמא אבל לא שייך להתיר בכהן בשביל זה, עכ"ל. וכך בתשו' אחיעזר (שם) כתב דאע"פ דלא נטמאה מ"מ אסור ליכנס באהל המת. וגם מזה הבינו מקצת מן האחרונים דאיכא איסור על הכהן להתקרב אל המת אף בלי טומאה. אלא דמהכא גם כן אין זה מוכרח, ושוב נראה כדברינינו, דאסור לכהן ליכנס באהל המת בלי טומאה, מכח הקרא דעל כל נפשות מת לא יבא, ומשום הכי היה אסור למעוברת ליכנס לאהל המת לולי הספק ספיקא, שהיה הולד נמצא באהל המת אף שאינו מיטמא. אבל אין זה שייך לגדר האיסור דעלמא דטומאת כהנים הנלמד מקרא דלא יטמא.

ובתשובות לב אריה (גרוסנס) ח"ב סי' ח הקשה אמאי לא תלו המגן אברהם וכו' הך דיון דטהרה בלועה במחלוקת הרמב"ם והראב"ד בענין מוסיף טומאה על טומאתו, שהבין דשניהם תלויין ביסוד על השאלה אם מותר או אסור להתקרב למת באופן שאינו מיטמא. אמנם לפי דרכנו לא קשה מידי, דהך דיון לגבי טהרה בלועה תלוי דוקא בדין בלוע ואהל המת, ובאיסור דעל כל נפשות מת לא יבוא, ואין מזה שייכות כל עיקר לענין מוסיף טומאה על טומאתו, ודו"ק.

ה. טומאת כהנים בזמן הזה

והנה ידועים דברי הראב"ד (הל' נזירות פ"ה הט"ז) וז"ל והכהנים בזמן הזה טמאי מת הן ועוד אין עליהן חיוב טומאה והמחייב אותם עליו להביא ראיה, ע"כ. וכבר דנו האחרונים בדבריו אי סבירא ליה דהוי היתר גמור לכהנים ליטמא בזמן הזה או דילמא הוי איסור דרבנן או אפילו איסור תורה אלא דלית ביה מלקות.⁷ ועוד דכמה מן הפוסקים רצו לצרף את דברי הראב"ד לספק ספיקא כדי להתיר לכהנים לעבור באוירון וכדומה, ע"ע בדגול מרבבה (סי' שעב) ופתחי תשובה (שם ס"ק ט) ועוד.

⁶ קובץ שיעורים ח"ב סי' מא, אחיעזר ח"ג סי' סה אות ו, וכן בנזיר הקודש חולין דף עא.

⁷ וע"ע במה שכתבו יידי הר"י יפה והר"ד שבתאי בקובץ חקירה (כרך ז) שהעירו שכנראה שכתב הראב"ד את השגותיו בסוף חייו, ולאחר שכתב את התמים דעים, ולכן אין לומר כמו שכתבו כמה מן האחרונים שחזר בזה בראב"ד לאיסור, ויותר נראה דנקט למסקנא כמו שכתב בהשגות.

אמנם, יעויין במשנה למלך (ריש פרק ג מהלכות אבל) שהקשה על דעת הראב"ד מהא דמצינו שכמה מן האמוראים ציינו את הקברים כדי למנוע את הכהנים מליטמא (וכעין מה שהקשינו לעיל אות א), ומוכח שלא הותר הדבר אף שכבר נטמאו. ועיין בשו"ת לבוש מרדכי (לגרמ"מ עפשטיין זצ"ל) סי' לו אות ו במה שכתב לתרץ בדעת הראב"ד, שאף שכבר נטמא ואינו עובר משום טומאה, אבל בודאי שעובר משום איסורא דלא יבוא. שהרי איסור דעל כל נפשות מת לא יבוא אין ענינו כלל לדין טומאה, וכל שנמצא באהל המת עובר ואף שכבר טמא. ומשום הכי ציינו את הקברים כדי למנוע את הכהנים מאיסור ביאה באהל המת, שאינו תלוי כלל בדין טומאה וכמשנ"ת. ולפי זה לא שייך כלל לצרף את דעת הראב"ד לספק ספיקא או כסניף לקולא בשהדיון הוא על ביאה באהל המת, וכנ"ל.

ויש להעיר, דכל זה על פי ההנחה שלהמצא בבית הקברות מיקרי ביאה באהל המת, וכן נקט הגר"ח בהל' ביאת המקדש. אמנם, בגליונות החזון איש השיג על זה, ע"ש. ומדברי הגרמ"מ עפשטיין (שם ד"ה ולפי"ז) מוכח דנקט כדעת הגר"ח בזה.⁸

ו. ספק טומאה ברשות הרבים

והנה נסתפק המנחת חינוך באם כהן מוזהר מלטמא באופן של ספק טומאה ברשות הרבים, אי אזלינן בתר הכללים דכל התורה כולה ואמרינן דספק דאורייתא לחומרא, או דילמא אמרינן דספק טומאה ברשות הרבים טהור ומותר לכהן להכנס לספק זה. ובבעקבי הצאן (סי' לה) כתב לבאר דתלוי אי הוי איסור טומאה או איסור התקרבות. ולפי דרכנו נראה לומר דיש לחלק בזה, דבטומאת מגע ומשא, שאיסורם תלוי בטומאה כדמבואר, יש לומר דספק טומאה ברה"ר טהור ולכן מותר. אבל לגבי ביאה באהל המת, דחוץ מן הטומאה איכא איסורא דעל כל נפשות מת לא יבוא, יש לומר דאיסור, דכאן לא אזלינן בתר כללי טומאה וטהרה דאין האיסור תלוי בטומאה, אלא כל שהוא נמצא באהל המת אסור אף בלי טומאה, ויש לומר דאיסור משום ספק דאורייתא לחומרא. וכן ראיתי בהר צבי (יו"ד סי' רפג) בשם הג"ר איצל רבינוביץ מפוניבז', וכן נדפס בשו"ת זכר יצחק סי' סז, וז"ל אמנם בגוף דין זה צ"ע אם מותר לכהן לטמא את עצמו בספק רשות הרבים וטעמי דהרי מצינו (ע' נזיר דף מב) בנזיר וכהן שלוקים שתיים על

⁸ וע"ע בס' דרכי שמואל על מס' אהלות (לגר"ר שמואל אויערבאך שליט"א).

הביאה ועל הטומאה הרי דבביאה באהל מת יש עצם איסור, דאם בשביל שנטמא אין כאן שתיים. ואם כן י"ל דמצד איסור לא יבא באהל אסור גם בספק רשות הרבים, עכ"ל. וכן הסיק במרחשת (חלק א סימן ב' אות ג' ס"ק י"ז בהע' ד"ה ומה"ט) דבספק טומאה ברשות הרבים מותר בלאו דלא יטמא, אבל אסור בלאו דלא יבוא. (אמנם כבר העירו על זה מדברי התוס' כתובות כח ע"ב ד"ה בית הפרס שכתבו דבית הפרס הוי ספק טומאה ברשות הרבים, וכנראה מוכח דמותר לכהן ליכנס לשם. אמנם יעויין בהערות למס' כתובות מה שאמר הגרי"ש אלישיב שליט"א לדחות ראייה זו.)

ולפי זה יש לפקפק על ההיתר שהציעו כמה מן הפוסקים⁹ להקל בשאלת הטיסה על גבי קברים לכהנים, או לעבור ברכבת וכדומה על גבי הקברים, משום כמה ספיקות בדבר הכריעו דיש להקל משום ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור. ולפי דברינו נראה דזה אינו, דאף על פי שיש להקל משום האיסור דלא יטמא בספק טומאה, מכל מקום עדיין איכא לאיסורא דלא יבוא, והרי עתה נמצא באהל המת, ואף שאינו מיטמא, מכל מקום אסור דאיסור לא יבוא אינו תלוי בטומאה וכמשנ"ת.

ז. מוקף צמיד פתיל

ולפי כל זה, יש לפקפק קצת על ההיתר שהמציאו כמה מפוסקי זמנינו בבעיית האוירון או המכונית העובר על גבי הקברים, שהציעו שהכהן הרוצה לטוס או לעבור דרך שם שיכנס לשקית של ניילון ויסגרנו היטב בנייר דבק (טייפ בלע"ז), ובזה הרי הוא בתוך כלי המוקף צמיד פתיל שאין הטומאה נכנסת בו, ואינו עובר משום האיסור דטומאת כהנים. וכן הציע הג"ר זלמן נחמיה גולדברג שליט"א (בהסכמתו לס' מראות חיים), ושמעתי שכן הסכים הג"ר ישראל יעקב פישר¹⁰, ושכן נהג למעשה הג"ר חנוך ערנטרוי דיין ומו"צ דלונדון.¹¹ אמנם, לפי דברינו יש לפקפק על היתר זה, שהרי אף שהוא נמצא תוך הצמיד פתיל ואינו

⁹ ע' שו"ת ציץ אליעזר חלק י"ב סימן ס"ב אות י' בשם הג"ר יצחק אלחנן שהקיל למעשה מטעם זה, וכן בתשובות ארץ צבי סי' צג, וע"ע בקונטרס פי כהן בענין הטיסה על גבי הקברים שכן צידד למעשה להקל מטעם זה. וע"ש בפי כהן עמ' מח שהרגיש קצת בזה, וציין לדברי הגרי"ר מפוניבז', אלא שהכריע דלא כדבריו.

¹⁰ מפי הג"ר ניסן קפלן שליט"א.

¹¹ הובא במש"כ הגרי"ר בלייך שליט"א בטראדישען חורף תשס"ב.

נטמא, מכל מקום הרי עדיין נמצא באהל המת ויתכן דאסור, וכעין העובר במעי אמו שהיה אסור באהל המת לולי הספק ספיקא. וכן הכא, אף שאינו נטמא, הרי טס או נכנס על גבי הקברים ונמצא באהל המת, ואף על פי דאינו נטמא מכל מקום יש לצדד לאיסור.¹² אמנם עדיין ניתן לחלק בין היתר דטהרה בלועה להיתר דצמיד פתיל, דיש לומר דצמיד פתיל אינו דין הצלה גרידא, אלא הוי חלות שם מקום לעצמו, ולכן על פי דין כבר אינו נמצא באהל המת כל כמה דמוקף צמיד פתיל. וכן נקט כדבר פשוט בכתבי קהילות יעקב החדשות (טהרות סימן כו) דבצמיד פתיל אין הטומאה מגיע כלל אלא קובע חלות שם מקום לעצמו וכאילו אינו נמצא כלל באהל המת. אמנם, בחידושי רבינו חיים הלוי (הל' טומאת מת פ"ד ה"א ד"ה והן) וכן בחי' הגרי"ז (בכורות כב ע"א ד"ה והנה) כנראה דנקטו דצמיד פתיל אינו מחלק את המקום, אלא הוי דין הצלה גרידא שאינו מיטמא בתוכו, ולפי דבריהם יש לצדד לחומרא, ויש לדרון בזה וצ"ע לדינא.

ח. טומאה בלועה והשתלת אבר לכהן

ובאגרות משה (יו"ד ח"א סי' רל) דן בענין השתלת אבר לכהן אם אסור כיון שנטמא בו. והביא בזה כמה טעמים להקל, ואחד מהם שעל ידי השתלה האבר נעשית טומאה בלועה ואינו מטמא. אבל בשו"ת יחל ישראל (סי' ע"ה) שדא ביה נרגא על פי דברי הקוב"ש והאחיעזר, דאף שטומאה בלועה אינה מטמאה, מכל מקום כמו ששייך לאו אפילו על כניסה לאהל המת, ואע"פ שבכניסה אינו נטמא, א"כ אולי אסור לכהן שתהא בתוכו טומאה בלועה, ואע"פ שאינו נטמא.¹³ וכעין זה בס' בעקבי הצאן (סי' לה) שחלק עם גאון אחד בענין אשת כהן שמת עוברה בתוכה אם מותר לבעלה שיהא עמה בבית אף שאינו מיטמא. וע"ע בבית יצחק לו, במש"כ הרב דניאל שטיין שצידד להקל בזה, על פי דברי הגרי"מ פיינשטיין זצ"ל (קובץ הפרדס שנה טו חוברת ד סי' כד, ושוב נדפס לאחרונה בחי' מרן הגרי"מ סי' כה) דחלוק דין טומאה בלועה מדין טהרה בלועה בזה, דבטומאה בלועה (לדעת כמה מן הראשונים) פקע החפצא דטומאה כל עיקר, ואינו דין הצלה גרידא, אלא דליכא חפצא דטומאה כלל כל כמה

¹² כעין פקפוק זה שמעתי בשם הגר"ח אילסון שליט"א, וכן שמעתי מפי הג"ר ניסן קפלן שליט"א.

¹³ אמנם, איכא כמה צדדים אחרים להתיר, דעל ידי חיבור לכהן הרי האבר שוב חי ואינו מטמא, וכן כתבו כמה מן הפוסקים.

דבלוע, ע"ש באורך. (וכן מצאתי בקובץ קול תורה כרך ס"ב, מדברי הגרמ"מ זקס זצ"ל, שגם כן הבין כיסוד הגרי"מ, דטומאה בלועה הוי הפקעה בעצם החפצא דטומאה, אבל לדעת הרמב"ם הוי דין הצלה גרידא.) וכיון שכן, אפשר לומר דיהא מותר בנידון דידן לדעת כמה מן הראשונים, משום דבבלוע פקע כל החפצא דטומאה לגמרי. אמנם, נראה לצדד בזה לאסור דיש להחמיר בזה, בין אליבא דהרמב"ם, ובין אליבא דשאר הראשונים. דאף אם נתפוס דטומאה בלועה פקע חפצא דטומאה, אבל חפצא דמת מיהא איכא, ואף שאינו נטמא מבלוע, ואף שפקע חפצא דטומאה לגמרי, אבל מהיכא תיתי לומר דפקע חפצא דמת, וממילא דעדיין נמצא באהל המת, דאין הבלוע מחלק במקום, וכדברי הקוב"ש, ודו"ק.

ט. קברי צדיקים

והשתא דאתינן להכי נראה ליישב את הסתירה שהעלינו לעיל בענין קברי צדיקים. דאף אם נתפוס דצדיקים אינם מטמאין כלל, לכאורה עדיין יש לאסור לכהן להשתטח על קברי צדיקים, דאף שאינו מיטמא, מכל מקום נמצא באהל המת, ועובר על הלאו דעל כל נפשות מת לא יבוא. והא דאליהו נטפל לרבי עקיבא, נראה לדייק מדברי המדרש וז"ל ונטפל בו אליהו ונשאו על כתיפו, ועל זה תמה רבי יהושע, ועל זה השיב אליהו דצדיקים אינם מטמאין. דהא ביארנו דבמגע ומשא אכן רק נאסרו באופן שמיטמא, וכיון שאליהו היה רק נוגע ונושא את המת על כתיפו, וצדיקים אינם מטמאין, ממילא דלא היה בזה שום איסור. אבל לדידן, שבאים להשתטח על קברי צדיקים, אכתי איכא בזה איסור, שהרי נמצא באהל המת, וכתוב על כל נפשות מת לא יבוא, ועדיין שייך לאסור בזה.¹⁴

¹⁴ ואף שאין תירוץ זה מספיק ליישב את כל הסתירות שהביאו האחרונים בענין קברי צדיקים, מ"מ הנלע"ד כתבתי. ומה שכתבו האחרונים להוכיח מסוכה כה ע"א דנושאי ארונו של יוסף נטמאו, עלה בדעתי לחלק בין ארץ ישראל לחוץ לארץ, דרק שייך הך כלל דצדיקים אינם מטמאין בארץ ישראל. ושוב מצאתי בכלי חמדה פר' חקת (פט ע"ב) שכתב לחלק כן, ע"ש.

חדר מוסר ומחשבה
